

Pedagógus-továbbképzés a szórványban

Másfél évtizede a román közoktatás állandó változásban van. 1990-ig az oktatásügyi minisztérium teljes mértékű irányítási és döntési hatalommal bírt az oktatási szféra minden területén. A rendszerváltozás után megváltozott az oktatás jogi környezete, a finanszírozás rendszere, átalakult az iskolastruktúra, részben módosult az oktatás tartalma is. E változások következtében az oktatás szerepe megváltozott, s ez alapvetően befolyásolta a pedagógusszakmát, az általa követendő gyakorlatot, így a szükséges felkészültséget, tudást is. Az addig vertikális, bürokratikus és külső irányításhoz szokott pedagógustársadalomnak egyfelől a megváltozott társadalmi, politikai környezetben sokkal összetettebb feladattal kell szembenéznie, másfelől pedig a másfél évtizede folyamatban lévő romániai oktatásügyi változások teljesen új szakmai kihívásokkal állítják szembe a pedagógusokat. Az iskola fokozatosan a tanítás helyszínéből a tanulás helyszínévé válik. Ez más oldalról megközelítve azt jelenti, hogy a pedagógiai munkában a hangsúly a tanításról áthelyeződik a tanulási folyamat szervezésére, amely mindinkább kiegészül az élethosszig tartó tanulásra való felkészítés feladataival.

Az oktatás előtt álló kihívások szükségessé teszik a tanári szakma tekintélyének helyreállítását, a pedagógusok mesterségbeli tudásának, szakmai kompetenciáinak fejlesztését. Annak érdekében, hogy a pedagógusok képesek legyenek megfelelni az új oktatási célok teremtette kihívásoknak, erőteljes tartalmi fejlesztésre van szükség mind az alapképzésben, mind pedig a továbbképzési kínálatban.

Pedagógusainknak olyan mesterségbeli tudást, olyan módszert kellene elsajátítaniuk, amely abban segít, hogyan fejlesszék diákjaik készségeit és képességeit, hogyan adják át számukra a szükséges szaktárgyi ismereteket. Széles értelemben véve az alternatív pedagógiai műhelyekben kiérlelt hatékony tanítási módszerektől a korszerű tanításszervezési eljárásokon át az informatika osztálytermi alkalmazásáig, a szülőkkel való együttműködéstől a szabadidő szervezéséig, a drogprevenciótól a korszerű műveltségtartalmak hatékony oktatási módszereiig a pedagógusmesterség eszköztárába tartozik mindaz, aminek a fókusza nem a szaktárgy, hanem a gyerek. De ide értem a pályakezdő pedagógusok mentorálását mint az intézmény munkájába való hatékony bekapcsolódás, egyben a pályaelhagyás csökkentésének lehetséges eszközét.

A kollégiumban fontos fejlesztendő területnek tekintjük a fejlesztő pedagógiák alapjainak általános pedagógiába illesztését, az osztályfőnöki nevelő-

munka, a pályaorientációs feladatok képzésekkel való segítését, a pedagógusok módszertani felkészítését a szociális és életviteli kompetenciák fejlesztésére is. Véleményünk szerint a pedagógusi hivatás megújulásának fontos feltétele egy, a minőséget garantáló továbbképzési rendszer működtetése. A pedagógusképzésnek a gyakorlati munka fázisában megvalósuló szakasza – a továbbképzés – azért kerül egyre inkább az érdeklődés középpontjába, mert a közoktatás gyorsan változó igényeire rugalmasan reagál. A Bethlen Gábor Kollégium vezetősége felismerte a továbbképzés fontosságát, s a szórvány – de nem csak – gyűjtőkasaként képzési lehetőségeket kutatott fel s ajánlott a magyar pedagógusok figyelmébe. Az alkalomszerű továbbképzési programok sikerén felbuzdulva pályáztunk az Apáczai Közalapítványhoz, s így sikerült 2006. szeptember 1-jétől beindítanunk a pedagógusok 180 órás továbbképző tanfolyamát neves hazai és anyaországi szakemberek bevonásával.

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Továbbképző Központjával és a Fehér megyei Pedagógusok Házával való sikeres közreműködésnek köszönhetően 2005 novemberében indítottuk be a kötelező, ún. „kreditpontokkal” járó ingyenes programot, amelyen tanítók és óvónők vehettek részt. Az OKM által akkreditált továbbképzési programok közül Nagyenyeden a *Magister II* (tanítóknak és óvodapedagógusoknak) képzési formára mutatkozott igény. A képzést a tanfelügyelőségek fizetik a minisztérium által erre a célra kiutalt keretből, a résztvevő pedagógusoknak tehát ingyenes, a képzési központba utazás költségeit kell csupán felvállalniuk. A képzési központ a résztvevők lakhelyéhez legközelebb eső város (jelen esetben Nagyenyed), tehát a képzők utaznak Kolozsvárról a képzési központba. Az egyes modulokra külön szerződést lehet kötni. A modul lezárásakor a résztvevők igazolást kapnak a 30 kreditpontra, a három modul lezárásakor oklevelet (ezek a minisztérium formanyomtatványai, tehát nem a BBTE belső igazolásai).

A *Magister* továbbképzési programnak *moduláris szerkezete van*. Három szakaszban, ún. „modulokban” zajlottak a tevékenységek, amit az óvónők, tanítónők otthoni egyéni tanulással egészítettek ki. A változatos programban kötelező és választható tantárgyak egyaránt szerepeltek. A végén házi dolgozat formájában értékelésre is sor került. A képzési időszak 280 óra, ebből 1/3 kontaktóra hétfélig képzés formájában (face to face), a többi egyéni, otthoni tanulás, értékelés stb. Felosztása a következő:

I. modul (100 óra, 1/3-a kontaktóra) – 30 kreditpont: *A didaktikai tevékenységek tervezése, kivitelezése és értékelése*;

II. modul (90 óra) – 30 kreditpont: *Menedzsment és kommunikáció*;

III. modul (90–110 óra kezdőknek/haladóknak) – 30 kreditpont: *Információs technológiák – számítástechnika*.

Minden modul kötelező és választható tantárgyakból áll. Például a tanítóknak, óvónőknek felkínált program 1-es moduljában a *kötelező tantárgyak*: tantervemélet, szak, szakmódszertan, a *választható tantárgyak* három csomagjából egyet-egyét lehet választani (például: a pedagógiai kutatás módszerei, nevelési alternatívák, kritikai gondolkodás, a tanulók és tanulócsoportok megismerésének módszerei, drámapedagógia, kooperatív tanulás, a didaktikai kommunikáció alapjai, érvelési technikák stb. Ez összesen 6 tantárgy. A képzés értékeléssel zárul (házi dolgozat minden tantárgyból).

Fehér megye 42 magyar tanítója és óvónője jelezte, hogy szívesen részt venne ezen a képzésen. Közülük 36-an (Marosújvár, Nagyenyed, Péterfalva, Balázsfalva, Bethlenszentmiklós, Magyarbece, Magyarlapád stb. pedagógusai) aktívan részt is vettek a foglalkozásokon.

A képzés beindítása érdekében a nagyenyedi Tanítóképző Főiskola tanárai már 2004-ben kidolgozták és a Minisztérium által is jóváhagyatták programjaikat, ami lehetővé tette, hogy ők is bekapcsolódjanak a képzések lebonyolításába. 2005 szeptemberében László László matematika szakos tanárt, illetve Demény Piroska magyartanárt a csíkszeredai képzésre is meghívták, ahol a tanítók és óvónők nagyra értékelték tevékenységüket. Demény Piroskát később Sepsiszentgyörgyön is szívesen látták, így, az első „külhoni” tapasztalatok arra buzdították a szervezőket, hogy Nagyenyeden is beinduljon a képzés.

Tapasztalatok

Az indulás nem zajlott zökkenőmentesen. A képzés elején meg kellett győzni a Pedagógusok Háza igazgatóját, hogy minden résztvevő számára tegye lehetővé az ingyenes továbbképzést, hiszen a megyében kevés a magyar ajkú pedagógus, s így ritkán adódik továbbképzési lehetőség. Szerencsénkre a Ház igazgatója, Suciú Gheorghe rugalmasan kezelte a dolgokat, megértette sajátos helyzetünket, s lehetővé tette a képzést.

A *Magister-képzés* külön programot ajánl az óvónőknek, külön programot a tanítóknak, nálunk pedig csak összevont csoportra adódott lehetőség. A különböző programcsomagokat sikerült úgy egyeztetni, hogy óvónőknek, tanítóknak megfeleljen. Szerencsénk volt itt is, hiszen a kolozsvári Továbbképző Központ vezetősége is nagyon segítőkésznek bizonyult. Terveink között szerepelt az is, hogy esetleg a szörvány megyék magyar óvónőit és tanítóit is bevonjuk a képzésbe, sajnos erre a jelenlegi keretek nem adnak lehetőséget. Mivel a tanfelügyelőségek megyénkénti leosztásban kapják meg a továbbképzésre fordítható összeget, nem lehet összevonni (összegyűjteni) a különböző megyék szörványban oktató pedagógusait. Így egyelőre lesznek olyan megyék, ahol a tanítónak nem lesz lehetősége magyar nyelven továbbképeznie magát.

Általában a tanfelügyelőségek, és a tanfelügyelőségek által megbízott Pedagógusok Háza választja ki a különböző egyetemek által felkínált képzési programot. Nagyenyeden ez másképp működött: A Tanítóképző Főiskola vállalta a közvetítős szerepet a kolozsvári DPPD (Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic) és a gyulafehérvári Pedagógusok Háza között. Ez a szerepkör néha bonyodalmakat is okozott: pl. nehezen jöttünk rá, hol akadt el az előadók bérének kifizetése (a februári képzésre szeptemberben sem fizettek).

A képzés végén begyűjtött kilépőcédulákat olvasva azt a végkövetkeztetést vonhatjuk le, hogy megérte a fáradozás: sok elégedett, nyitottabb és szakmailag felkészültebb óvodapedagógus és tanító kezdte az új tanévet Fehér megyében. Sokan közülük anyagi áldozatot is hozva őszülő fejjel, de nyitott szívvel ültek be a képzésre. Nagy elismeréssel gondolnak most vissza Főris Ferenczi Rita, Kovács Magdolna és Kovács Zoltán előadásaira, de nagy élményt jelentettek Demény Piroska és Szilágyi Győri Ildikó játékos tevékenységei, Főrika Éva kellemes előadása, Szilágyi Róbert pontos, gyakorlatias magyarázatai. A résztvevők igen nagyra értékelik a továbbképző közösségformáló erejét.

A képzés mindhárom szakaszán kellemes, kicsit játékos munkahangulat uralkodott, így kevésbé tűnt fárasztónak a napi nyolc órai tevékenység. Arra a kérdésemre, hogy „Ön, személy szerint, a saját szakmai munkájában mekkora jelentőséget tulajdonít a továbbképzésnek?“, a válaszok „pozitív” irányba csúsztak el, ami azt bizonyítja, hogy a tanítók, óvodapedagógusok nagy jelentőséget tulajdonítanak a továbbképzésnek a szakmai fejlődésükben. Úgy tűnik, a továbbképzés jelentőségét ott élék át jobban a pedagógusok, ahol nagyobb változások zajlanak, esetleg az állásuk veszélyeztetett. Arra is kíváncsi voltam, szerintük mi teszi szükségessé a továbbképzést. A válaszolók elsősorban a tudásanyag változásaira, az új kommunikációs eszközök elterjedésére vagy a módszertani megújulás szükségességére hivatkoztak. A megkérdezett pedagógusok meglehetősen tájékozottnak tündtek a továbbképzésekkel kapcsolatban, legalábbis 70%-uk állította, hogy tud a továbbképzési kötelezettségről, arról viszont, hogy hol képezheti tovább magát, már eléggé esetleges az ismeretük. A kínálatról a legtöbben pedagógiai körökön, a sajtóból vagy (ritkábban) az interneten szereznek tudomást.

A *Magister-továbbképzésre* való jelentkezés okát illetően elmondható, hogy a megkérdezettek összességét tekintve két tényező játszott a közepesnél erősebb szerepet a választásban: a pedagógusok személyes érdeklődése és a szakmai fejlődésük iránti igényük. A továbbképzési kötelezettség szerepe nem túl erős, de ez is szempont volt.

A szakmai és pedagógiai munka megújítása mellett jelentős előnye a nagyenyedi továbbképzési lehetőségnek, hogy az érdeklődőknek nem kell Nagyváradra vagy Kolozsvárra utazniuk, ami jelentős költségektől kíméli meg őket. Igény mutatkozik arra, hogy a véglegesítő és fokozati vizsgákat is itt, helyben szervezzék meg. Hasznos volna a környező szóránymegyek bekapcsolása is a továbbképzési rendszerbe, ami Nagyenyedet szórvány továbbképző központtá emelné. Reméljük: ez is megvalósul egyszer. Addig is marad az enyedi újabb lehetőség, amit az Apáczai Közalapítvány hathatós támogatásával indítottunk útjára: 180 órás továbbképzés neves hazai és anyaországi meghívottakkal.

Záró gondolatok

A nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban jelentős helyet foglal el a pedagógusmesterség fejlesztése, a pedagógusok módszertani megújulásának és modern ismeretekkel való felvértezésének segítése. Számunkra egy közoktatási intézmény minőségfejlesztése akkor tekinthető értékes, előrevivő, fejlesztő folyamatnak, ha ezáltal a gyerek jobb óvodába, jobb iskolába jár, ahol jobban érzi magát, és jobban fejlődik, mint korábban. Így a minőségfejlesztés maga az óvoda, iskola belső tartalomfejlesztése, a nevelési-tanulási folyamat fejlesztése is egyben. Fontos, hogy ismerjük, mit gondolnak rólunk, mit várnak tőlünk a partnereink, de az igazi fejlesztőtevékenység ott kezdődik, ahol kitaláljuk, hogyan tudunk az elvárásoknak jobban megfelelni, és teszünk is ezért. (És nem azt mondjuk, igen, ismerjük a partnereink, a diákok és a szülők, környezetünk igényeit, elvárásait, de mi eddig is úgy dolgoztunk, hogy ennek megfeleljünk, tehát nem kell semmit másként tennünk.) Fontos, hogy az óvoda és az iskola napi gyakorlata jól szabályozott, döntési rendszere jól átlátható, szervezete hatékony, adminisztrációja szakszerű és jogszerű legyen. De igazából az a fontos, hogy a szabályrendszer úgy épüljön be a napi gyakorlatba, hogy az ne adminisztratív terhet jelentsen a pedagógusnak, amitől még kevesebb ideje jut a gyermekekre, hanem a munkatársakkal és a gyerekekkel való hatékonyabb együttműködést segítse. Meg kell tanulnunk használni a módszereket úgy, hogy azok valóban az intézmény tartalmi munkáját segítsék, és folyamatosan fejlesszék. Hisszük és reméljük, hogy továbbképzéssel, egymástól való (intézmények közötti vagy intézményen belüli) tanulással ez is könnyebben megy. Várjuk tehát a kollégák jelentkezését a további képzésekre is!

Dr. Demény Piroska